

Експертний висновок
Міністерства фінансів України до законопроекту
згідно зі статтею 27 Бюджетного кодексу України

1. Назва законопроекту

Проект Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби» (реєстр. № 11090-1 від 01.04.2024), поданий народними депутатами України Петруняком Є. В., Ніколаєнком А. І.

2. Завдання законопроекту

Відповідно до пояснювальної записки законопроект розроблено з метою приведення податкового законодавства України до норм законодавства ЄС задля виконання Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, в частині імплементації положень Директиви Ради 2011/64/ЄС від 21.06.2011 щодо структури та ставок акцизного збору на тютюнові вироби (далі – Директива 2011/64/ЄС).

Законопроект є альтернативним до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби» (реєстр. № 11090 від 18.03.2024), поданого Кабінетом Міністрів України.

Положеннями законопроекту шляхом внесення змін до Податкового кодексу України (далі – Кодекс) пропонується встановити:

поступове до 2028 року підвищення специфічних ставок акцизного податку для тютюнових виробів до досягнення мінімального рівня, встановленого Директивою 2011/64/ЄС, з одночасним еквівалентним підвищенням таких ставок для інших тютюнових виробів;

особливості порядку обчислення акцизного податку з тютюнових виробів за ставками, вираженими в іноземній валюті;

послаблення на період воєнного стану обмеження щодо заходів накопичення обсягів тютюнових виробів на складах перед підвищенням ставок акцизного податку (антифорстолінг) шляхом збільшення установленого розміру середньомісячного обсягу реалізації на митній території України тютюнових виробів з 115 до 120 відсотків.

Водночас на відміну від основного проекту акта законопроектом за реєстр. № 11090-1 передбачено:

підвищення специфічних ставок акцизного податку для тютюновмісних виробів для електричного нагрівання (далі – ТВЕН) на рівні із сигаретами;

збільшення адвалорної ставки акцизного податку на сигарети та цигарки, сигарили з 12 до 25 відсотків;

встановлення більш пізнього строку набрання чинності положень щодо впровадження акцизного оподаткування інших продуктів, що містять тютюн,



ДОКУМЕНТ СЕД Мінфін АСКОД

Сертифікат 3FAA9288358EC003040000099F72E00D1B0C200

Підписувач Воробей Світлана Іванівна

Дійсний з 26.09.2023 17:36:27 по 26.09.2025 17:36:27

Міністерство фінансів України



11320-03-3/12744 від 18.04.2024

відновлений тютюн та замітники тютюну, призначені для вдихання без горіння, інших нікотиновмісних продуктів, їх заміників за кодами 2404 11 00 90, 2404 19 10 00, 2404 99 00 00 згідно УКТ ЗЕД, а саме з 01 вересня 2024 року замість 01 липня 2024 року.

3. Оцінка впливу на показники бюджетів

Реалізація положень законопроекту матиме вплив на надходження акцизного податку з тютюнових виробів до бюджету.

4. Вартісна величина впливу на показники бюджетів

Відповідно до пояснювальної записки до законопроекту запропоноване зростання ставок акцизного податку для тютюнових виробів дозволить забезпечити додаткові надходження до бюджету близько 24,7 млрд грн щорічно.

Водночас детальних фінансово-економічних розрахунків до законопроекту розробник не надав.

Слід зауважити, що реалізація положень законопроекту щодо зміни адвалорної ставки акцизного податку на тютюнові вироби не гарантуватиме отримання запланованих надходжень. А саме адвалорна складова акцизного оподаткування залежить від ціни продукції. Підвищення її рівня зумовить збільшення цінового розриву тютюнових виробів та відповідно зміщення споживчого попиту у нижчий ціновий сегмент. Такі процеси негативно вплинуть на податкові надходження акцизного податку.

5. Пропозиції щодо можливостей фінансового забезпечення у відповідному бюджетному періоді законопроекту у разі його прийняття

Реалізація положень акта не потребуватиме фінансових витрат з державного чи місцевого бюджетів.

6. Пропозиції щодо відповідності законам, що регулюють бюджетні відносини

Норми законопроекту не суперечать законам, що регулюють бюджетні відносини.

7. Пропозиції щодо розгляду законопроекту

Реалізація положень законопроекту спрямована на виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції щодо імплементації норм Директиви 2011/64/ЄС в частині досягнення мінімального рівня акцизного оподаткування тютюнових виробів. Так, відповідно до статті 10 зазначеної Директиви частка загального акцизного податку (адвалорної та специфічної

складової) має становити не менше 60 % від середньозваженої роздрібної ціни сигарет, але не менше 90 євро за 1000 штук.

Міністерство фінансів України, розглянувши поданий альтернативний законопроект, вважає за доцільне висловити щодо його змісту такі зауваження та пропозиції.

Щодо збільшення адвалорної ставки акцизного податку

В умовах значних цінових коливань впровадження положень законопроекту щодо збільшення адвалорної ставки акцизного податку на сигарети, цигарки та сигарили може спричинити:

збільшення навантаження на продукцію вищого цінового сегмента, що зі свого боку зумовить дисбаланс на тютюновому ринку;

зменшення нарахованих платником податків податкових зобов'язань за рахунок штучного заниження цін на сигарети та зміни структури виробництва у бік збільшення пропозиції низькоякісних і відповідно дешевших товарів.

Слід зазначити, що більшість країн ЄС надає перевагу специфічним ставкам акцизного податку на тютюнові вироби задля стимулювання виробництва товарів з покращеними якісними характеристиками, оскільки така форма оподаткування сприяє нівелюванню цінового розриву даних виробів та елімінує можливості курців переходити на нижчі цінові сегменти продукції. Крім того, специфічні ставки акцизного податку забезпечують більш стабільні та передбачувані податкові надходження порівняно з адвалорними, адже сума податку не залежить від ціни продукції.

Європейська комісія підтримує застосування специфічних ставок акцизного податку як ефективного інструменту обмеження споживання тютюнових виробів, яке не вимагає узгодження між урядами та виробниками роздрібних цін та відповідно не порушує принципи вільного ринку.

Відповідно до інформації, наведеної у пояснювальній записці, адвалорна складова акцизного податку на сигарети у їх ціні переважає у таких країнах-членах ЄС, як Польща, Хорватія, Кіпр, Австрія, Бельгія, Люксембург, Італія, Іспанія, Фінляндія, Франція, та варіюється в межах від 31 % в Польщі до 52 % у Фінляндії. Обрання саме такої структури ставки зумовлюється високим ВВП на душу населення в цих країнах. Адже споживачі з вищим рівнем доходів зазвичай обирають сигарети преміум-класу з високим рівнем якості та відповідно вартістю, що позитивно позначається на податкових надходженнях.

Специфічній складовій акцизного податку надають перевагу, як правило, країни з високим рівнем споживання сигарет або з жорсткою політикою зниження рівня тютюнопаління. Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я до таких країн належать: Литва (3 440,5 шт. / 1 особу, що палить), Словаччина (4 303,3), Словенія (7 844,7), Португалія (4 530,7), Болгарія (5 173,8), Румунія (3 987,5), Швеція (2 855,4), Нідерланди (2 244,4), Ірландія (3 081,4) та Данія (5 585,1). У більшості країн-членів ЄС специфічна складова у ціні тютюнових виробів перевищує середнє значення у Співтоваристві.

Також варто зазначити, що норми статті 10 Директиви 2011/64/ЄС щодо обмеження загального акцизного податку на сигарети на рівні не менше 60 % середньозваженої роздрібною ціни продажу сигарет вже імплементовано в національне законодавство. Такі положення передбачені пунктом 221.6 статті 221 Кодексу, що набудуть чинності з 01 січня 2025 року.

Щодо оподаткування акцизним податком ТВЕН

У підпункті 2 пункту 5 законопроекту на перехідний період упродовж 2024–2027 років передбачено зростання ставок акцизного податку на продукцію за кодом 2404 11 00 10 згідно з УКТ ЗЕД з 63,45 до 86 євро за 1000 штук, водночас у підпункті 1 пункту 2 такі ставки з 2028 року встановлено на нижчому рівні – 72 євро за 1000 штук.

Слід звернути увагу, що акцизна політика щодо оподаткування ТВЕН в більшості європейських країнах базується на підходах потенційно зниженого ризику споживання такої продукції для здоров'я людини. Так, ставки акцизного податку на ТВЕН в країнах-членах ЄС у 2023 році, наведені в базі даних Єврокомісії, у перерахунку з одиниць виміру у кілограмах на тисячу одиниць продукції, виходячи з вмісту тютюну, складають у Польщі – 21,3 євро / 1000 шт., Естонії – 32,6 євро / 1000 шт., Словенії – 35,4 євро / 1000 шт., Чеській Республіці – 37,3 євро / 1000 шт., Австрії – 50,0 євро / 1000 шт., Румунії – 51,5 євро / 1000 шт., Болгарії – 51,6 євро / 1000 шт., Словацькій Республіці – 57,3 євро / 1000 шт., Литві – 60,2 євро / 1000 шт., Данії – 61,6 євро / 1000 шт., Латвії – 66,5 євро / 1000 шт., Нідерландах – 66,1 євро / 1000 штук. За такої умови середнє акцизне навантаження на ТВЕН в країнах-членах ЄС в 2,5 раза менше порівняно із сигаретами.

За офіційними джерелами ЄС, відомо, що, зважаючи на стрімкий розвиток глобального ринку новітніх тютюнових виробів та різні національні підходи до їх оподаткування, Єврокомісія вживає заходи щодо перегляду Директиви 2011/64/ЄС в напрямі гармонізації оподаткування ТВЕН шляхом встановлення уніфікованих визначень та узгоджених вимог до режиму акцизного оподаткування.

Застосування такого підходу до оподаткування ТВЕН спряє заміщенню куріння населенням традиційних сигарет менш шкідливими альтернативними тютюновими виробами, а також дозволяє забезпечити гарантовані податкові надходження, оскільки ринок ТВЕН на відміну від сигарет розвивається лише у легальному сегменті. Зокрема, у дослідженні незалежного неурядового інституту Growford Institute «Акцизна політика і нелегальна торгівля тютюновими виробами: у пошуках збалансованих рішень», опублікованому в лютому 2024 року, зазначено про відсутність нелегального ринку ТВЕН в Україні, оскільки виробництво стіків для нагрівання є високотехнологічним процесом, що вимагає встановлення дорогого сучасного обладнання. Аналогічні твердження містились також у листі, що надійшов до Міністерства фінансів України від Польсько-української господарської палати, відповідно до якого

рівень контрафактного ринку (підробленої продукції) ТВЕН як у Польщі, так і в Україні, є дуже низьким через складність та високу вартість їх виробництва.

Ураховуючи зазначене, проєкт Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо перегляду ставок акцизного податку на тютюнові вироби» (реєстр. № 11090-1 від 01.04.2024) не підтримано.

**Заступник Міністра
фінансів України**

Світлана ВОРОБЕЙ